

למה רצני

פר' הכוונה ארץ

20" א

Why does the Torah begin with the second letter of the Hebrew alphabet, *beis* (ב), and not the first letter, *alef* (א)?

The Jerusalem Talmud suggests that *alef* would be an inappropriate beginning, since it is the first letter of the word *ararah*, meaning "cursing." *Beis*, on the other hand, begins the word *bracha*, meaning "blessing" (Chagigah 2:1).

But surely there are many positive words in Hebrew that begin with an *alef*, and many negative words that begin with a *beis*? Why should *beis* be identified with "blessing" in particular?

The fact that the Torah begins with the second letter of the Hebrew alphabet, *beis*, indicates that reading the text is actually the second phase of Torah study. Before a person even looks at the first verse of the Torah, he needs to prepare himself for the experience that he is about to undergo.

Basically, Torah study is somewhat of a paradox. On the one hand, it is a *mitzvah* that connects a person to God and—as with any *mitzvah*—the person needs to be aware of this fact to achieve a full "connection." On the other hand, if a person actually thinks about God while he is studying Torah, he will not be able to concentrate on the subject at hand.

The solution to this problem is through preparation. Before even opening the book, a person should take a few moments to reflect that he is about to study God's wisdom that has been "condensed" into a humanly intelligible form. He is about to bind his mind into a total union with God.

Of course, when he actually studies the Torah, he will not be able to meditate on this fact, since he will be concentrating on the text. Therefore, it is crucial that a person has the correct intentions before he begins.

And that is why the Torah begins with a *beis*, to hint to its reader that study is only the second phase of this *mitzvah*.

Through studying Torah with the appropriate preparations blessings will come into a person's life. Thus, the Jerusalem Talmud taught that the *beis* at the beginning of the Torah stands for *bracha*—blessing.

(Based on Uktvei Sichot vol. 15, pp. 1ff; *Ibid.*, p. 326)

Gutnick

פניו יתורה

פראשית פרא אלקים את השמים ואת הארץ (א. א.)

הצדיק רבי משה ליב מסאסוב היה אומר: "בראשית ברא אלקים" ראשית דבר צריך היהודי לדעת, כי "ברא אלקים את השמים ואת הארץ", שיש בורא ומנהיג לכל מה שנברא בעולם, ואין הדברים מתנהלים חלילה מעצמם. להכרה זו הגיע בשעתו אברהם אבינו, שקרא לבני דורו את הקריאה הגדולה: אם יש בירה - יש מנהיג!

מעשה שבא יהודי כופר בתורה לרבי עקיבא ואמר לו: העולם הזה מי בראו? אמר לו: הקדוש ברוך הוא. אמר לו: הראני דבר ברור. כלומר, הבא לי ראיה ברורה לכך. אמר לו: למחר תבוא אלי. למחר בא אצלו. אמר לו רבי עקיבא: מה אתה לובש? אמר לו בגד. אמר לו: ומי עשאו? אמר לו: האורג. אמר לו: איני מאמין לך, תוכיח לי זאת! אמר לו: ומה הוכיח לך! אין אתה יודע שהאורג עשאו? אמר לו: ואין אתה יודע שהקב"ה ברא את עולמו? הלך לו אותו כופר. אמרו לו תלמידיו: מהי ההוכחה שהוכחת לו? אמר להם: בני, כשם שהבית מעיד על הבנאי, והבגד מעיד על האורג, והדלת על הנגר, כך העולם מעיד על הקדוש ברוך הוא שהוא בראו (מדרש תמורה).

ומסופר על רבי יהודה הלוי, גאון שירת ישראל בספרד, שחי בשכונתו של גוי שאף הוא להבדיל היה משורר, וגוי זה טען בדוב סכלותו שהעולם נברא מאליו. ויכוחים רבים התנהלו בין רבי יהודה הלוי לבינו על הנושא הזה, אך לא עלה בידי רבי יהודה לשכנעו ולשנות את השקפתו. באחד הימים חיבר המשורר הגוי שיר, וכשהגיע לשורות הסיום, לא ידע כיצד ליסיימו. יצא אפוא לטייל בגינתו, הרהר בשיר שחיבר וחשב על סיום מוצלח. בדיוק באותה שעה, עבר רבי יהודה הלוי בסמוך לבית המשורר, ומבעד לחלון ראה את השיר הבלתי גמור מונח על השלחן, ומיד הוסיף בשולי הגליון שורות של סיום מוצלח ביותר.

כששב הגוי מטיולו מצא להפתעתו את השיר המושלם, אך לא ידע כמובן מי עשה זאת. בהתרגשות מרובה מיהר אל שכנו רבי יהודה, וסיפר לו את הדבר. מדוע אתה מתפלא? - צינן רב יהודה את פליאתו הנרגשת - בודאי נעשה הדבר מאליו... לא יתכן כדבר הזה - אמר הגוי - שיר איננו יכול להכתב מאליו. ובכן, השיב לו רבי יהודה הלוי תשובה נצחת, שיר קטן אינו יכול לדעתך להכתב מאליו, ואילו העולם כולו יתכן שייברא מאליו? נכלם הגוי, ולא היתה לו עוד ברירה אלא להודות בטעותו (תורה הפרשה).

24

31

3) סתירה

4) אה ירמיהו

ח"ר הרואה איכותו של אה אימר ברוך חכם דרוים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה

1)

א. (א) בראשית. בשעה שבקש הקב"ה לברוא את העולם, עמדו לפניו כ"ב האותיות שבהן ניתנה תורה. זאת אומרת בי תברא את העולם וזאת אומרת בי תברא את העולם (א"ב דר"ע). וכשברא הקב"ה את עולמו בבי"ת. קראה אל"ף תגר מפני שהיא ראשונה לאותיות. אמר לה הקב"ה למחר אני בא ליתן תורה בסיני ואיני פותח אלא בך: אנכי ה' אלהיך (ב"ר פ"א). ומשרה זו מלמדת אותנו, שמשני המאורעות היותר חשובים, שבדברי ימי עולם: בריאת העולם ומתן תורה - האחרון הוא הכי נכבד; מתן תורה הוא האל"ף ובריאת העולם היא הבי"ת. ומה שהבי"ת קדמה הפעם לאל"ף מפני שתמיד נאמצעים קודמים במעשה למטרה; לעומת זאת המטרה קודמת לאמצעים במחשבה וחשיבות. והתורה וקיום תקיה ע"י ישראל היתה מטרת בריאת העולם: אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים ומאד לא שמתי" (ירמי' לג). ותנאי התנה הקב"ה עם מבר' אם מקבלים ישראל את התורה מוטב ובאל' יחזיר אותן לתהו ובהו (שבת פ"ח). ולפיכך קדמה התורה לבריאת העולם והיא - האל"ף נמו בריאת העולם. כי אין לעולם זכות קיינו בלא התורה.

ואורי יש לבאר את הגמ' באופן אחר, ונראה להקדים דהתפלות המיוחדות של האמוראים שהיו מוסיפים לאחר שמונה עשרה קשורות למדה ותכונה המיוחדת של בעל המימרא. והנה ר' ספרא מדתו ותכונתו היא מדת האמת, וכמבואר בגמ' מכות (דף 6בד.) "ודובר אמת בלבבו" כגון ר' ספרא, וברש"י שם ד"ה רב ספרא וז"ל בשאלתו דר' אחא והכי הווה עובדא דרב ספרא היה לו חפץ אחד למכור וכא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא קריאת שמע כסבור זה ושלא היה רוצה ליתנו בדמים הללו והוסיף אמר תנהו לי בסך יותר לאחר שסיים קריאת שמע אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה שכאותן דמים היה דעתי ליתנם לך עכ"ל (72).

רש"י
מכות
א"ע

שם לפי שאין דעתם דומה ז"ל ומין פלוסיה דומה ז"ל מיל בס"ד הא' נקיט תרתי דעתן פלוסיה מפני שכלו הפקיים נבדל האדם מצעלי יום הא' ברעו וסביל וסבי מלך הפרעוף שני אדם אין פלוסיהם שום משא"כ צ"ח פלוסיהן דומין ז"ל על מן בפניו אי נמי מיל בס"ד נקיט הק' תרתי מפני שבהם ז"ל האמת האדם צעלם ועל דם מתקיים העולם והייט בני אדם דעתם שום לא היו יכולים לפנות מניעסק על עקב וממכר ופון כולם אוהבים עסק אחד ומלאכה ומאכל אחד וז"ל להתנגד העולם צדק וכן בנתי סינוי הפלוסיה און העולם מתקיים ש"ס דומין ז"ל היה ראונו בל על אשה שמעון וכן להפך והאונו עקב נחלה שמעון וכן להפך וכן על זה סדרך מחמיר לטון נכבדים וז"ל פובדנים ז"ל נכד נקיט הני תרתי צאלקסא ש"ס רבני עס כי פיי שחיים אלה מתקיים רבני עס צה בצולם

6
רש"י
מכות

(6) מ"א כ"ב
31-30

רב ספרא בדר צלוהיה אמר רבי יודן רצון מלפניך ה' אלהינו שחיים שלום

בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה וכן תלמידים העוסקים בתורה בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון שיהו עוסקין לשמה.

(8) פ

או לאו כפשטות דברי המדרש, אלא שהיה דיון וויכוח בין המלאכים האין אפשר לברוא אדם שיהא בו מדות הסותרות זו לזו, ומדת אמת ומדת שלום שאלו יחדיו אין שייך לברוא אדם שיהא בו הן מדת האמת והן מדת השלום, דהרי אי אפשר שלא תהא סתירה וניגוד בין המדות הללו, דהרי מדת האמת היא עד הסוף - ואפילו על שינוי של קוצו של יו"ד - ומשו"ה אם חסר קוצו של יו"ד בס"ת הס"ת פסול - דתורה היא אמת בתכלית-וחסרון של קוצו של יו"ד הוי פגם במדת האמת. אמנם מצד שני מותר לאדם לשנות את האמת מפני דרכי שלום (יבמות סה:): וחל איפוא באדם מדת השלום. ושאלת המלאכים היתה אין שייך שתהא באדם הרכבה של ב' מדות הפוכות, דאו יהא בעל קטטה - אם מתנהג עפ"י מדת האמת עד הסוף, או יהא דובר שקרים - אם יתנהג עפ"י מדת השלום. ומדת שלום ואמת הם מדותיו של הקב"ה דשמו של הקב"ה שלום וחותמו אמת. ורק אצל הקב"ה שייך דהני תרי מדות יהיו חלים במלואם בבת אחת - דחותמו של הקב"ה אמת וה' ית' כולו רחמים וחסד, והיינו "עושה שלום במרומיו" - דהיינו דיש דין ורחמים ביחד לפניו ית'. אמנם ענין זה למעלה מהשגתינו, וזו היתה שאלת המלאכים אין שייך שיהא באדם מדת האמת והשלום יחדיו.

ומבואר דר' ספרא הצטיין במדת האמת. ונראה דמדת האמת כוללת לא רק להתנהג באמת עם אחרים אלא שיהא אדם אמת עם עצמו, דהרי במעשה דר' ספרא והשר שרצה לקנות החפץ ממנו לא היתה שום הטעה לשר דהיה יכול לחשוב שר' ספרא לא התרצה למכור לו במחיר הראשון, ואעפ"כ ר' ספרא מכר לו בדמים הראשונים משום "ודובר אמת בלבבו" כלומר דכלפי עצמו אינו אמת לקחת דמים יתירים.

והנה איתא במדרש (בראשית רבה פ"ח) וז"ל א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לברא את אדם הראשון ונעשו מלאכי השרת כתים כתים ותבורות חבורות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא הה"ד חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, חסד אומר יברא שהוא גומלי חסדים אמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא ודכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד ותשלך אמת ארצה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסיה שלך תעלה אמת מן הארץ הה"ד אמת מן הארץ תצמח עכ"ל. ואמר הגר"מ זצ"ל בשם אביו מרן הגר"ח זצ"ל דדברי המדרש צ"ע דמהו ביאור השקונ"ט במדרש דחסד טענה יברא שהוא גומל חסדים ואילו אמת טענה אל יברא שכולו שקרים, וצ"ע וכי הכוונה לכל בני אדם שכולם עושים חסד וכולם דוברי שקרים, דהרי לכאורה יש חלק מאנשים שהם דוברי אמת וחלק שאינם גומלי חסדים וא"כ ניזיל בתר רוב, וצ"כ מה היתה המחלוקת בין מלאכי השרת. ועוד צ"ב בהמשך בחינה המדרש. וביאר הגר"ח זצ"ל דכוונת המדרש

וע"כ קמשיך המדרש הנ"ל "מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד והשליך אמת ארצה", דהקב"ה כביכול השליך מדת האמת - כלומר דאה"ג שאי אפשר לברוא אדם שיתנהג כולו ע"פ מדת אמת מפני שהעולם לא יכול להתקיים עם יהא לאדם באופן מוחלט מדת האמת, דמכיון שאין דעותיהם של בני"א שוות יהיו תמיד בעלי קטטה אילו נבראו עם מדת האמת בלבד, וכדי שהעולם יתקיים צריך מדת השלום ומדת היותור. אמנם אי אפשר לוותר תמיד ולנהוג לעולם עפ"י מדת השלום דלפעמים אמרינן יקוב הדין את ההר. וא"כ מנא לן אין ומתי להפעיל ולנהוג עפ"י מדת האמת או עפ"י מדת השלום, וע"ז נאמר במדרש הנ"ל "נטל אמת והשליכו לארץ וכו" אמרו מלאכי

רש"י

1021

דר' ספרא - שמסמל מדת האמת - התפלל על השלום
 ותחילה התפלל שיהא שלום בפמליא של מעלה היינו
 שיהא שלום בין מדת האמת ומדת השלום בפמליא
 של מעלה, וממילא ע"י התורה יהא שלום בפמליא
 של מטה בין הת"ח. אמנם נראה שרק מי שעוסק
 בתורה לשמה זוכה להשיג כנכון מתי להתנהג עפ"י
 אמת ומתי להתנהג עפ"י שלום, דבגמ' סנהדרין (צט:)
 איתא א"ר אלכסנדר רבי "כל העוסק בתורה לשמה משיג
 שלום בפמליא של מעלה", והביאור בזה הוא דע"פ
 לימוד תורה לשמה משיג איך לשלב חסד ודין, אפ"ן
 ((ושלום יחדיו, ועושה שלום בפמליא של מעלה בין
 מדת האמת ומדת השלום. ובזה נמי יש לפרש כוונת
 חז"ל (פ"ו אבות מ"א) דהעוסק בתורה לשמה זוכה
 לדברים הרבה נקרא רע אהוב וכו'. ונראה לבאר דא"ן
 סגולת לימוד תורה לשמה משום שבזה זוכה לרכישת
 ידיעות בתורה, אלא שהעוסק בתורה לשמה מתחבר
 עם שורש רצון התורה, וזוכה להשיג הלב של התורה
 והדרך לזה הוא רק ע"י שעוסק בתורה לשמה, דביאך
 הגר"ח מוולאזין דלימוד תורה לשמה היינו שלומץ
 לדעת התורה עצמה (73) - כלומר להבין רצון התורה
 וע"י שלומד תורה לשמה ומתחבר לרצון התורה מלב
 שרוכש ידיעות בתורה, התורה נעשית חלק מעצנו
 אישיותו וזוכה להבנת הלב של תורה. ובזה מברוא
 המשך תפלתו של ר' ספרא שכל העוסקים שלא
 לשמה יהיו עוסקים לשמה - דע"י שיעסקו בתורה
 לשמה ישיגו את הדרך איך לשלב מדת אמת ומדת
 השלום.

אלטיכסיה שלך תעלה אמת מן הארץ, דהכוונה על
 התורה שהיא אמת מארץ תצמח, דהתורה מגדירה
 ומכוונת את האדם מתי לנהוג עפ"י מדת האמת ומתי
 לנהוג עפ"י מדת השלום, דהתורה מדריכה את האדם
 איך לחיות חייו ובאיזה מדרג להתנהג, מתי אומרים
 "יקוב הדין את ההר" ומתי אומרים "בקש שלום
 ורדפהו". ועפ"י נל"ב הגמ' ביבמות (דף קט.) "לעולם
 ידבק אדם אחר חליצה ואחר השלום ואחר הפרת
 נדרים", וצ"ב בכוונת המאמר, ונ"ל דמצד מדת
 השלום מצות יבום קודמת לחליצה דע"י יבום מקיים
 שם לאחיו המת וזה ענין חסד ושלום, אמנם לפעמים
 אינו מייבם לשם מצוה אלא לשם נוי, וע"כ לאבא
 שאול חליצה קודמת ליבום דאינו מתכוון לשם מצוה,
 ויהא ביבום שקר כאילו עושה חסד, ולפי האמת בלבו
 פונסה לשם נוי, וע"כ כאן אמת דוחה שלום. ונראה
 דשיטת אבא שאול היא הנהגה המיוסדת במדת
 האמת, דאם אינו מייבם בכוונה הראויה עדיף לחלוץ
 ולא לייבם. וחזינן מכאן גוונא דאמת עדיף משלום.
 ואילו "לעולם ידבק אדם אחר הפרת נדרים" משמע
 דבהאי גוונא מדת שלום עדיף ממדת האמת, דלכאורה
 עפ"י מדת האמת אינו יכול להפר נדרו דבנדר ושבועה
 חל איסור דלא יחל דברו ודלא ישקר, וא"כ עפ"י מדת
 האמת אי אפשר לחזור על דיבורו, ויסוד דהפרת
 נדרים מיוסד במדת השלום. וחזינן בעליל דהתורה
 מגדירה מתי לנהוג עפ"י מדת אמת ומתי לנהוג עפ"י
 מדת השלום. ובזה נל"ב הגמ' לקמן (דף נח.) דתפארת
 זו מתן תורה, דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה
 והתפארת וכו'. דגדולה היינו מדת החסד, וגבורה
 היינו מדת הדין, ותפארת היינו המיזוג של חסד ודין,
 וע"כ התורה קרויה תפארת, דהתורה ממוזגת אמת
 ושלום והויא בחינת תפארת.

ועפ"י? נל"ב את תפלת ר' ספרא "יה"ר מלפניך
 ה' אלוקינו שתשים שלום בפמליא של מעלה וכו'."

היו לבשר אחד. הולד נוצר ע"י
 חם ושם נעשה בשרם יחד (רש"י).
 נוצר מבשר הזורים והם העבר
 והבנים. שהוא אומר ללדת עם
 ה"עתידי" שלו. ובאן גלתה
 דת דעתה. שה"עתידי" (אף שעלינו
 יתנו על יסוד העבר) צריך שיהיה
 בעינינו מה"עבר": על כן יעוב
 את אביו ואת אמו ודבק באשתו.

10154
 10154

ורגו שאלת ממני ידיו נפשו אודיך דעמי על חסא אדם הראשון
 לפי הפסוק כי אין לך עסק בנפשות דקשיא לך
 יציר כפיו כל הקב"ה ואתה כל סכבוד סביב לו כאשר הוכיח רז"ל איך
 יתפסה אחר עמם אכחו ויטבור על מלוא קלם אשר נוסו וילרו יסבךך:
תשובה אמת הוא כי בפרס רופר וסמיקונים סוכיכו מוס דברים
 עמוקים וגוראים אשר אין לנו רשות לדבר בהם ונס
 אפסי ידידי לא באלת על זה ולכן ראיתי לסדר לך דעמי כדי שיסייבם
 על הלכ ועל פכמי בכחובים: דע כי דבר מוסכל הוא כי כל כוס נפסד
 ולנסוף ימור כל דבר אל יסודו הראשון אשר ממנו נלקח ביש אדם
 כמורכב מל' יסודות ודבר זה נסבדר לאדם הראשון באין פסקי ומס
 בלמר לו באל כי כיום אכלך ממנו מוס פמוס. מקרים סילבי
 המינס כעכמים אין מנוס ממנס וכבר דברו בהם הראשונים ולכן לא
 לאריך בו ואפילו דעם האומרים כי סיס אישכר לביום נלמו על דרך נס
 מ"מ אדם הראשון לא ידע זה אלא בקל כדעמו כי ספלוונים נלמיים
 ומס (סביס) [כסול] מורכב מתאמר בן טעם הוא ולו מי סניס אלף אי"כ
 ברור סיס אלנו כלל יכיס קיים בליס: נס רלס ב"ח מודונים למיכיס

11
 11e
 5292
 11:10

3

סיב יודע את האדם ולא יביא קיים לומר ולמחר ימוס ויך לו בלא חמדה:
 גם ידע בכבודו אשר נטע אלפים בגן עץ החיים אבל לא ידע מקומו
 והכי נחמה קרא ועץ החיים נהנה בגן שלא היה לו מקום מחויים:
 ונכספה זו הסיב האדם את חוס דכחיב והייתם כאלפים כלומר נלחיים
 ודעתי טוב ודע ולכלה מן העץ ויחוסף בה דעת ורוח חדשה
 וסגידם לאלים והכיר בה אדם שיהוסף בה דעת ולמחר בלב פ"י
 שאלו מן העץ יביא כי דעת להכיר מקום עץ החיים ואלו ממנו והסיב
 קיים בחיים משרת לפני בורא' בלחך ממלאכי השרת העומדים לפניו
 תמיד וליפטר יוחר ולכן אמר בעדומו מוטב לעבור על מצוה זו ולשוב
 כי אין דבר עומד בפני הסכנה כדי להשיג השנה אשר אין ערך עליה:
 וזכו שחמך הכחוב כי שמעת לקול לחיך שחמרה לך שעל ידי שאלה
 מן העץ ניהוסף בה דעת ועל ידי שחמך הסיב כאלפים והיינו דלמחר
 קרא ועמה פן יסלח ידו ואם כן לקח גם מעץ החיים ואלו חמי לעולם:
 שחשינו מינה מרמי חדא שפי' שאלו מעץ הדעת ידע ויכיר מן החיים
 ויחלל ממנו: ומשמע גמי שזו הסיב דעתו מחללה ומנעו ממנו וגרשו
 מנ"ס כדי שלא יביא חוטא נשכר ומ"מ אדם הראשון לעולם נחכוון
 שיהאוב להיות בלחך ממלאכיו העומדים לפניו תמיד וכל שכן שלא ידע
 אדם את עמו ומשכ שיכיו ימיו קלרים וידעתי שחמלה עעמיס אחרים
 וגם חמלה אל תח ידך כי הוא משיבס אל הדעת ולא ככעובים:

12
 פ

/ פירש"י ח"ל יוצרי עולמות עכ"ל. צריך
 ביאור, מה זה שחפס רש"י לפרש ענין זה על
 האלקות. ונראה שרש"י מפרש לנו את שורש
 החטא של אדם וחווה, והיינו שהם דימו כי הם
 מבינים היטב את טיב העולם ואת מהלכו,
 וחשבו הם כי אילו יאכלו מעץ הדעת אז יהיה
 כחם לברוא עולמות יותר שלמים
 ומתוקנים, והיינו שכל מה שלא נתפס
 בשכלם חשבו שיש איזה חסרון בבריאת
 העולם והם יוכלו לתקנו ע"פ שכלם, וזה היה
 ההטעם שכשכילו תאוו לאכול מעץ הדעת.
 ועיין לקמן [פסוק כ"ד] שביארתי את תשובת
 המשקל שעשה אדם הראשון על החטא הזה,
 ודר"ק.

15
 פ

ג, כ"ד. ויגרש את האדם וגו'.

בראשית שנוצר עם הקרנות והפרסות ביחד,
 הרי שור שוטה הוא — שהוא חושב
 שקרנותיו קודמין לפרסותיו.

הנה⁹¹ במסכת עבודה זרה [דף ח' ע"א]
 איתא: ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון
 ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שבשביל
 שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור העולם
 לתהו ובהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן
 השמים היה יושב ובוכה כל הלילה וחווה
 בוכה כנגדו כיון שעלה עמוד השחר אמר
 מנהגו של עולם כך הוא עמד והקריב שור
 שקרנותיו קודמין לפרסותיו עכ"ל. ועיין
 בפירש"י שם שביאר שהכוונה לשור שנברא
 במעשה בראשית, דכיון דבקומתן נבראו א"כ
 יצא ראשו תחלה וקרנותיו קודמות לפרסותיו
 עיי"ש. אבל צריך ביאור מה זה שציין התנא
 דוקא יתרון זה — והול"ל שור שנברא
 בצווי של הקב"ה וכדומה.

14
 פ

והנה הקרבן הוא תמיד תיקון החטא,
 וכיון שחטא עץ הדעת היה מפני שדימה כי
 יודע הוא את טיב העולם ואם יאכל מעץ
 הדעת יברא עולמות יותר טובים ושלמים,
 אבל אח"כ כשראה שעדיין לא הבין טבעו
 של עולם אפילו של יום ולילה, ולכן הביא
 את השור היותר טפש שבעולם שהוא מקדים
 את הקרנות לפרסותיו, וכזה הראה אדם
 שהוא מבין את שורש חטאו וזו היא כפרתו.

והנראה, דהנה לעיל [ג' פ"ה] ביארתי
 ששורש החטא של אדם וחווה בעץ הדעת היה
 מה דלפי שכלם של אדם וחווה היו דומים כי
 אילו היו הם בוראים את העולם היו מסדרים
 כמה וכמה ענינים באופן אחר, והיינו דמה
 שלא השיגו בשכלם היו חושבים כי יש
 חסרון בעולם, ועיי"ש. ונהג אם נשאל את
 השור מה חשוב אצלו יותר — הקרן או
 הפרסה, אם השור טפש יאמר הלא קרנות אין
 לי כי אם שנים ופרסות יש לי ארבע, והרי
 הקרן חשוב יותר. אבל אם השור הנהו בעל
 מחשבה יאמר הלא [בתחילת גידולי] חייתי
 בלא קרנות, אבל בלא פרסות לא הייתי
 מעולם, ויכין שודאי הפרסות חשובות לו
 יותר להמשך קיומו. אמנם כל זה אינו אלא
 בשור רגיל, אבל השור שנברא במעשה

15
 פ

ד, ג ויבא קין מפרי הארמה וכו' ואל קין
 (ואל מנחתו לא שעה)
 הנה כפי המבואר בירושלמי בכורים א, ג
 דבש מקרי פירות כמו תמרים, ובבבש כתוב:
 "קרבן ראשית תקריבו אותם לה, ואל המזבח
 לא יעלו לריח ניחוח" (ויקרא ב, יב). לכן לא
 יעלה על מנחת קין שהביא מפרי האדמה, דגם
 בו נוח בבמה ידיה אסור בשאור ופשוט.
 יעוין בירושלמי ריש עבודה זרה: עבודה זרה
 וותרנית היא... (התורה אמרה "לא תזבח
 על חמץ דם זבחי (שמות כג, יח), ועבודה
 זרה אמרה) "וקטר מחמץ תודה" (עמוס ד, ה).
 והענין מושכל, כי לא בחר השם בקרבן כי אם
 בהשתתף מעשה האדם בזה, כמו בעל חי
 שהאדם טורח בטיפולו ובגידולו. לכן אסרה
 תורה מחוסר זמון, שכיון שגולד הוא נגמר
 מהטבע בלבד, לא ירצה. וכן הפרי, כיון
 שגידולו נגמר מהטבע בלבד בלא מעשה אדם,
 לא ירצה לריח ניחוח לפני השם יתברך. לכן
 לא ירצה למנחה רק סולת חטים או גרש
 כרמל. — שנשתתף מעשה האדם, וכן יין
 ושמן שהכל בא במעשה האדם. ודובשא דתירוש
 ושאר פירות המשקין היוצאין לא חשיבין,
 כדאמר סרק כיצד מברכין דמברכין עליהם
 שהכל, ואכמ"ל. לכן גם בתורת בן נוח כן
 דפרי לא ירצה לריח ניחוח ודר"ק.

הנהגה

16